

În toamna anului 1918 puterile centrale au fost înfrânte și alții au cerut pacea, care a fost dezastruoasă pentru ele (Germania, Austria și Ungaria).

Soldatii întorși de pe diferitele fronturi și adus echipamentul întreg precum și armele ce le aveau adică armă, cartușe, granate etc. cu ei însuși mântau lumina.

Și fiind că după cucerirea frontierelor jandarmii primiseră ordin să se pășasască posturile cu care erau încredințați, ca în atât mai ușor să se poată face nerânduindu-li prin comune, și la noi s'a întâmplat ca vre-o câțiva certăți cu morala, au încercat să terorizeze, bine înțeles, pe cei rămași în stare oamdar un am putut face nici un rău, căci încă în 23 a zi au fost dezarmați, prinși și înaintea mitușii, lângă cruce, au fost judecați la moarte.

Bine înțeles că după ce s'au cerut iertare, au fost scuti de sub pedeapsă cu condiția că vor fi de aci înainte, oameni de onoare.

Și pentru ca să se înspăimânte, în piața comunei s'au ridicat furci, ca îndată ce s'ar mai uita la cineva la nerânduindu-se, fără nici o judecată, pus în lat. Această însă nu s'a întâmplat.

După întâmplarea aceasta, îndată s'a format o gardă națională pentru menținerea păcii și a ordinii, care făcea și pe seful de gară căci și acela fugise. În seara aceea s'a făcut rânduială deoarece și subnotariul Flăcăian a fost scăpat din frant și a ajuns notat căci fostul notar ungur Bilcsi Zoltan într-o noaptea a scăpat cu întreaga familie fugind la Turda, de unde nu s'a mai întors deoarece a fost avertizat că se va mai pune pușca în luptă.

Aici trebuie să amintesc naționalismul femeilor,
câți îndată ce s'a știut că am reușit de domnia
măgurească, și fiind că am avea stindard național
an adunat lână, au țesut'o, au colorat'o și
cusut'o, în timp numai de 3 zile. Astfel lipeșeni au
avut arborat Tricolorul ^{prosto} (cel din țară) pe Turnul Bisericii,
de pe valea Vriesului. Când a venit avocatul Emil
Băghdeu cu un ofițer român am și spus'o că încă oca
numai prin oraș, au mai văzut. Acestia ne-au adus
vestea că acum suntem în România Mare, și că în scurt
timp vor veni și soldați Români pentru menținerea or
dinei și adunarea birucilor, și că să înceapă și de aici
delegați pentru primirea armatei la Turda. La banchet,
după vorbirile oficiale s'a ridicat. — Ca un urzute-
stul batalionului 10 Vânători de Munte, și și începe vor
birea cu cuvintele: Fraților țărani! (unul din mulțime
s'a grăbit să răspundă că nu suntem țărani. Popoi
lui, aceea i-a trebuit. A întrebat deci, care dintre
noi e grof, care e baron, care e baron nemes, dar nu
i-a răspuns nimeni, târând ne spune că suntem
țărani „dar cu carte”. — În scurt timp am și avut
câți-va soldați. Mare ne-a fost bucurie când i-am
văzut jucând înaintea primăriei. Oamenii dădeau
bucuri de lele de lipă la alimentarea ostajilor.

La trunchi aceasta am avut greutăți în începerea
școlii căci pe lângă că școlarii nu erau cură
țite, leune defor n'aveam mai eu și indiferen
țismul românesc față de școală. Totuși când au
văzut, că în școală se învăța numai românește,
ba apropiindu-se iarăși, și învățământul a ajuns
normal, căci și adunaseră de pe câmp toate
semințele și fânul.

J. Ciab.